

P. VARGA LÁSZLÓ:

A VATICÁN

NYILATKOZOTT

A szociális gondolat hirdetőit is megszólaltatjuk lapunk hasábjain. Elsőnek P. Varga Lászlót, a Szociális Népmozgalom és a Katolikus Legényegylet, és a EMSzO vezérégyéniséget kértük meg, ismertessen meg bennünket a Quadragesimo Anno és Rerum Novarum diktálta szociális élet útjából.

Nehéz sorsa van az igazságnak az emberek között. Azért is fordul az élet az emberek ellen, mert az élet nem lehet meg igazság nélkül, amelyet cselekedniünk kellene szeretetben. A római két nagy szociális körlevél az igazság szava volt, az igazságtalan gazdagokhoz és lázadó szegényekhez, akik jobban gyűlölik az embert, mint a bűnt az emberben. A szocializmus nem egyéb, mint a tömeglelkében uralkodó kapitalista szellem forradalma a polgári osztály kapitalizmusa ellen. A forradalom győzelme után, a rendszer nem is változott meg, mert csak annyi történt, hogy a nagytőkének a helyét az állam foglalta el, mint egyetlen vállalkozó, tulajdonos és munkaadó.

A Vatikán javaslata egyelőre nem kellett sem a Rockefellereknek, sem a proletároknak. Az lett a sorsa, mint az Evangéliumé: a világosságot nem fogadta be az emberi sötétség. Pedig a legfőbb erkölcsi tekintély biztos fennsőbbiségével mutatta meg a tulajdon szükségességét és jogosságát, de mivel annak kötelezettségeit is meghirdette, nem kellett a birtokosoknak. Jóllehet oly páratlan igazságossággal és tiszta szeretettel nem bizonyította a védelmezte a munkásság életjogait mint a Vatikán, a proletárok mégsem álltak melléje, mert elítélte a bosszúállás véres forradalmát és a szocialisták új pogányságát, amelyet a kapitalistákban is kárhoztatott.

Mi pedig ma már kézzelfoghatólag látjuk, hogy egész ragyogó kultúránk, minden büszke alkotásunk homokra épített palota volt, mert a rohanó haladásban az ember kultúrája ugyancsak rohamosan visszafejlődött. Közösséget és társadalmi rendet nem lehet létrehozni se tudománnyal, se technikával, se gazdagsággal se forradalommal, ahhoz mérhetetlenül több kell. Ahhoz a közösséget akaró és azt szolgáló tudó emberek kellenek. Ez az a felsőbbrendű emberfajta, amely ma Európában a látszat szerint kiveszőben van, pedig most van rájuk igazán szükség. Szocialista van itt bőven, mert az akárki lehet, de szociális ember, csak az tud lenni, aki Istentől született. Az, aki megtalálja az elrejtett kincset, aki megszerezte magának, a minden vagyonnál nagyobb isteni vagyonát az életnek. Az akit megragadott és felgyújtott a pünkösdi vihar; akinek értelme és látása a hit birtokában végtelenre tárgult és akinek szíve megtelt a krisztusi öröm erős borával. A szívből és emberségből kifogytak az igazi nyomorgók a koldúsok és proletárok. Rajtuk csak azok segíthetnek, akik jóságban és igazságosságban milliomosok. Emberfeletti emberek, akikben Istentől sugárzó erők feszülnek s az élet teljességét meghódították maguknak. Bensőséges közösségben vannak Krisztussal, akiben az Istenség teljessége lakozik s azért tudnak közösséget teremteni az emberek között, mert azon nem keresni akarnak, hanem a saját bőségüket viszik bele, hogy mindenkinek mindene legyen, amint Pál apostol meghatározta a szociális embert. De most olyan rendkívüli emberek kellenek, akik csak magukat áldozzák fel a többiekért, mert tudják, hogy nekik az áldozat a legfőbb nyereség. Ők tudják, hogy a vagyon démoni varázsát csak az igazságosság hatalmával lehet megtörni, de rémuralommal és véres erőszakkal soha. Igaz, maga az erkölcs és közjó követeli, hogy a gonosztevőket kivégezzék, de a bálványimádókat nem szabad kivégezni, azokat meg kell téríteni. Már pedig a mai társadalom nagy része gazdag és szegény egyaránt a tőke bálványának szenvedélyes híve. Nem valami amerikai milliárdos vagy kartelvezér, hanem szocialista forradalmár író jelentette ki milliók nevébe: a jövő vallása, tehát a mi vallásunk a *technika*. Ez világos beszéd, ebből értheti aki akarja, hogy a szociális kérdés lényegében és végső fokon vallási kérdés. Mind a kapitalista, mind a szocialista egy bálványt imád, azt, amelyet az igazság Istene helyett faragtak

maguknak. Azért a szocializmus nem is képes legyőzni a kapitalizmust. Győztes csak az a kereszténység lehet, amely mindkettővel szöges ellentétben áll és a társadalom isteni jogrendjét állítja helyre.

A két pápai körlevélben nem az a nagy újság, hogy megsemmisítő bírálatot mond a kapitalizmusról és szocializmusról, hanem az a vád és parancs, amely a keresztényeknek szól. A szeretet emeli ezt a vádat azért is meg nem fellebbezhető. Határozottan mondja: hogy sok keresztény az evangéliumot spanyolfalnak használta az uzsorarendszer bűneinek palástolására; számos pap hitvány viselkedésével rossz hírbe hozta és gyűlöletessé tette a vallást; a katolikusok nem ismerik felelőségüket amellyel Istennek tartoznak, a rájuk zúdult bajokért; nem ismerik az egyház tanítását, nem tudják mi a kereszténység veleje és mit kell tenni a világforradalommal szemben; jobban olvassák bármelyik párt programját mint az egyházét és ezért nem tudnak sem magukon sem másokon segíteni. Igen, ez most a legfőbb baj: a problema kulcsa a tények száma. Nálunk a helyzet talán még súlyosabb, mint bárhol másutt, mert aki nem zsidó, mind kereszténynek vallja magát, becsapják magukat és megtévesztik a közvéleményt. Időpazarlás lenne bővebben jellemezni ezt a tömeges képmutatást. A bűn csak másban gyűlölik, de magukban nem; őszinteséget és igazságot csak másoktól követelnek, de maguktól nem; kegyelem és lelki élet nem kell nekik és fogalmuk sincs a szeretetről, az Isten Országát épp úgy nem keresik, mint a vérbeli kommunisták, de azért keresztényeknek mondják magukat. Pedig a kereszténység igazsága ma is olyan ép és egyetlen, életerejé ma is olyan bőséges és termékeny, mint bármelyik században volt, de egy erkölcsileg súlyosan beteg, sőt végzetesen legyengült társadalomból még a hajlamosság is hiányzik, hogy a tiszta keresztény kultúra nagyságát megkívánja. Az újjáépítést új nemzedék fogja végrehajtani, amely a fertőzött környezet rontó hatása alól kivonta magát, mert iszonyodik az álkereszténység szégyenletes nyomorától épp úgy, mint a szocialista pogányság sivárságától. A magyar ifjúságnak egy tekintélyes kisebbsége már megérti a megváltás nagy szükségét és Krisztussal szövetségben vállalja a küldetést az egész magyarság megváltására.

Programok nem jelentenek semmit a világban, de kevesek erős hite újjá teremtheti a föld színét, akár az Isten, akár a sátán képére. Az istentagadó is erős hitből él, hisz abban amit bizonyítani nem tud. Hisz, hogy nincs Isten és a vallás minden haladás legfőbb akadály és a társadalom nyomorát csak akkor lehet megszüntetni, ha előbb eltűnik a kereszténység. Az értelem öngyilkossága ez a hit, de megdönteni csak azok fogják, akik az értelem parancsára hisznek Istennek és Krisztus erejének fegyverzetébe öltözve szállnak harcba a világgal. Ez az egyetlen igazi háború, amelyben nem a kenyér és a hatalom a tét, nem is a test, hanem az egész ember és az egész üdvösség.

A keresztény feladat ma sokkal nehezebb, mint sokan gondolják. Most már nem az áltudomány köntösébe hetvenkedő szabadgondolattal állnak szemben; azt a komoly tudomány birtokában könnyű leverni és elnémitani. A hivalkodó kétely ártalmatlan szellemi nátha ahhoz a lélekállapothoz képest, amely a mai istentagadást jellemzi. Ez már megszállottság, sátáni misztika, valami örület és közveszélyes bomlottság, amelynek egyetlen kielégülése a féktelen rombolás, vele szemben a langyos polgári hitbuzgalom, az inaszakadt kegyesség, az ünnepekre szánt áhítat és hagyományból vállalt hithűség teljesen elégtelen. Az ilyen keresztények jobban teszik, ha kitérnek az ütközet elől és ha lehet olyan helyre menekülnek, ahol a vihar nem teszi póbára gyengeségüket. Péter apostol a sátánt éhségtől ordító országnak mondja, tehát csak az álljon útjába, aki előtt a ragaszkodó fenévad is megjuhászodni kénytelen.

A vakhit rontó hatalmát csak a fölvilágosult hit törheti meg, az a hit, amelyik mérhetetlenül több világosságot ad az értelemnek, mint bármekkora természetes tudás. Az a hit, amely megmutatja az ember isteni értékét, méltóságát és nagyságát; megvilágítja az állam

A Phlogistonról

A SzEI munkájának egyik jelentős állomása a Szegedi Híd testvérképének, a Phlogistonnak megjelenése. Az előkelő, művészi kiállításban megjelent vegyészlap a Szegedi Egyetemi Ifjúság sokoldalú figyelméről és munkásságáról tanuskodik.

A lap bevezető sorait dr. Szent-Györgyi Albert írta a természettudományi oktatásról és ezzel a mai civilizációnak legégetőbb kérdését tárgyalta. Ma, amikor az emberi élet lehetősége éppen a nyersanyagok körül fordul meg; életet jelent a nyersanyagot utánpótló társadalmi osztály, a természettudós minél alaposabb nevelése és kiképzése. Ez a nevelés nem szorítkozhatik csupán természettudományokra, hanem szükséges, hogy az emberi élet minden síkját áttekintő, magasabb világnézeti pontokról kapja irányítását.

A következő cikk foglalkozik a matematikai karon végző vegyészdoktorok sorsával. Megdöbbenve állapítja meg, hogy ez a gyakorlati és elméleti szempontból oly jelentős réteg pusztán helytelen referenciák és a mérnöki kar anyagi érdekein alakuló hírverés miatt teljességgel háttérbe szorul. Ezen akar segíteni a cikk írója által megindított mozgalom, aki a kémiaiából, mint főtárgyból doktorált, tudománygyógytanyán végzett vegyészeket érdeklő közösségbe öhajtja tömöríteni. Ennek a mozgalomnak a megindítása egyébként az elmúlt SzEI munkaév egyik kiemelkedő eseménye is.

Dr. Hegedűs István fejtegeti a következő cikkben a vegyészkamara nyújtotta lehetőséget és párhuzamba állítja őket az előző cikk célkitűzéseivel.

Dr. Bános Gizella a mai ember világnézeti alapjait rendszerezi a „Fizika világképe” című cikkében. Magyarítja a matematikailag és természettudományilag nem képzett laikus számára is a világmindenség nagy egységét és rendszerezettségét. Az egész lap két legaktuálisabb és talán mindenkit leginkább érdeklő cikke Dr. Csokán Páltól a „Háború hatása a magyar gyáriparra” és Dr. Böröcsök Emil cikke a mű- és pótanyagokról. Rávilágítanak ezek a cikkek azokra a lehetőségekre és valószínűségekre, melyek a háború befejezése után Európa népeire várhatnak.

Az emberi haladás szeizmográfiája mindig a világ vas- és széntermelése volt.

Ennek a mindenkinek életébe közvetlenül befolyó görbének személyes változásait kíséri figyelemmel Dr. Mezösi József „A világ vasérctermelés” című cikkében. A tudomány egyik legfontosabb eszközéről, a fényképezőgépről, annak használhatóságáról ír „A fényképezés a tudomány szolgálatában” címen Dr. Gerendás Mihály.

A lapot Mészáros Lajos rovata, a Pöfögő-Höcölő zárja, melyben egybegyűjtí azokat a kicsi, de csillogó szellemi szikrákat, melyek a laboratórium idegfeszítő munkáját elviselhetővé teszik.

Vissza kell még térnünk a lap címlapjára, mely egy eltárgadhatatlan tehetőség, Jankó Géza kifinomult ízléséről és művészi inspirációjáról beszél.

A Phlogiston új számát érdeklődéssel és bizalommal várjuk.

Olvasd és add tovább a SZEVEDI

HIDAT. A SzEI nem a filléreidből

**gazdagodni akar, hanem a gondola-
taival gazdagítani!**

Szombaton a MAGYAR SZÓ DÉLUTÁNJA!

rendeltetését, a jó politika törvényeit, kultúra és közösség mibenlétét, a közösségszervezés módját és a társadalmi béke feltételeit. A szociális körlevelekben a legfőbb politikai műveltség kézikönyvét kaptuk, olyan tudás-vagyon ez, amelynek birtokában verhetetlen fölényrel tudunk helytállni és irányt mutatni az egész megboldogult világnak. De a mai keresztények leg többjének erről a fölényről halvány sejtelmé sincs, a hitből fakadó politikai tudásuk semmi és ezért nincs szavuk meg tekintélyük a világ előtt.

Valahányszor eddig nagy válság zúdult az egyházra a Gondviselés rendkívüli küldötteket és új szerzetesrendeket támasztott a bajok leküzdésére. Most ugyan a kereszténység helyzete félelmetesen súlyos és a rendkívüli beavatkozás mégis késik. Talán azért van ez így, mert Isten valami századokra szóló átalakulásra akarja rávezetni, sőt kényszeríteni az egyházat. Aki a mélybe tud nézni, már is észreveheti ezt a legfelsőbb kezdemé-

nyezést. Egy új hatalmas rend születik napjainkban, olyan valami, mint annak idején a lovagrendek voltak, de mégis lényegesen más. Fogadalmak, egyenruha, kolostor nélküli rend van kialakulóban: a világiakból toborzódó apostoli rend. Államférfiak és munkások és kisgazdák, kereskedők és hivatalnokok, katonák és képviselők, tanárok és kalauzok lesznek a tagjai. Mindegyik abban a világi hivatásban marad, amelyben kenyerét keresi, egészen a világban élnek, de egészen Krisztushoz tartoznak. Magányuk az évi lelkigyakorlat és elmélkedő imádság kolostori fegyelmük az erkölcsi tisztaság védőfala a Szív körül, szabálykönyvük az apostoli szeretet törvénye, annak minden részletes parancsával és tudományuk az örök igazságok szerint megérteni és megoldani a mai ember problémáit.

A mai ifjúságnak ebbe a rendbe kell lépnie, ha úgy szereti hazáját, amint Isten parancsolja.

probléma érzelmi-lélektani eredetű, hatásokból, eredményekből szövődik. Azt azonban nagyon is érzi az az olcsó ruhákban járó, magát házitanításokból fenntartó, kenyérkereseti gondok miatt előadásokat elhanyagoló és éjjelező, nyári szüneteket csépléssel meg más nap-számos munkával (amit még csak munkaszolgálatnak se számítanak be, mert nem „hivatalosan” dolgozik bár sokszor éppen a bevonult férfi-munkaerőt pótolja), „átszóra-kozó” tanárjelölt, hogy ő e „nagyfiúk” mellett bizony nagyon is szürke, másodrendű „kis-fiú”.

Nagyon tehetséges, eredeti s határozott egyéniségnek kell lennie annak, aki e külsőségekből fakadó másodrendűsége ellenére is meg tudja tartani önértékét, hivatásának magasabbrendűségére alapozott önbizalmát, s távol tudja tartani a lassanként beléjlopakodni akaró kisebbségi érzést („Minderwertigkeitsgefühl”). Mit fog kezdeni az ilyen nyomott hangulatú szűkkeblű és sokszor bizony korlátozott látókörű ember, mikor majd a diákjai elé áll, ahol nem elég, hogy élő lexikon, vagy szakkönyv legyen, hanem eleven, testből-vérből való eszményképnek kellene lennie? Mit fog kezdeni azokkal a hetedik-nyolcadik osztályos fiúkkal, akik előtt kicsinek, kritizálnak és kirtizálhatónak érzi magát, mert azok egy részében már most is több a tehetség, az önérték, az öntudatos lelkesültség? Hogy áll szembe az a gazdagabb „magasabb társadalmi állású” környezetből kikérült, sokszor meglepően fejlett fel-fogású, széles látókörű, határozott egyéniségű, fiatalemberrel, akivel szemben csak éveinek száma és hivatalos állása ad neki előnyt? Kielegítő-e az ilyen esetekben az a megoldás, hogy makacsul, önértékünkben sértődötten elzárkóznak, vagy ledorongolásokkal, ideges kapkodásokkal bevallják gyengeségüket? És hogy fogja lassú, fáradtságos munkával fölemelni azokat a fiúkat, akikben még kevesebb az önérték, a bátorság, az öntudat, akik irányítást várnának, akikben ha meglátó, kezdeményező erő nincs is, de fogékonyság mégis csak van nemesebb, emelkedettebb és a közösség szempontjából hasznosabb, értékesebb gondolkodás- és életmódra, akik kellő irányítás nélkül vagy elkallódnak, vagy romboló eszmék hatókörébe jutva maguk is bomlasztanak ott, ahol építeni kellene és szerencsésebb fejlődésük esetén tudtak volna is építeni?

IV.

Ha azt keressük, hogy e kérdések, nehézségek megoldására történik-e valami intézményes gondoskodás, a válaszadásban ingadozó s bizonytalan zavarérzés vesz erőt rajtunk. Azért, mert ez már a kritika határát súrolja, ez a tanulmány viszont csak tények leírására vállalkozott. Mindenestre: körül kell nézni s az eredményekből sok mindent meg lehet állapítani. Hivatalos intézkedések, kezdeményezések vannak. Hogy kielegítő-e: az már kérdés. Itt is úgy vagyunk, mint minden más emberi intézménynél: minden attól függ, ki hajtja végre. Annait azonban mégis megjegyezhetünk a félremagyarázkodás veszélye nélkül, hogy az e téren való intézményes irányításnak igen túlnyomórészt csak azoknál van gyümölcse, akik többé-kevésbé maguktól is rájönnek a dologra. És hát igaz is, hogy végeredményben mindenkinek magának kell ráeszmélni bizonyos dolgokra. Azonban e ráeszmélésre való rásegítésről lehet gondolkodni s még — vitatkozni is.

V.

Összefoglalva: bármennyire kicsinyesnek, jelentéktelennek látszik is az egyetemi ifjúsági élet egyes jelenségei, valójában nem azok és nem enyésznek el nyom nélkül, hanem sorsokat irányítanak, problémákat szönek és táplál-

Dömötör László:

Sorsok — problémák

Problémákat kutatni sohasem volt előkelő dolog. Kérdésekre rámutatni, amik akár egyeseket, akár csoportokat, osztályokat fájón, vagy kínosan érintenek; mindig hálátlan feladat. Mert az „érzékeny” és „finom” lélek durvának találja a sebek felszaggatását, bár talán életet mentünk meg ezzel. S ma különösen áll ez. Mert ma nemcsak autók áramvonalasak, nemcsak betonútjaink símák, zökkenő nélküliek, hanem életünk Fortuna-szeke-rét is ilyen lágyan ringó alkalmatosságnak akarjuk. Máskor is így volt, de ma nagyon is.

Hogy mire valók ezek a túlon-túl bölcs megállapítások?

Egyetemi, ifjúsági problémáikról van szó; sorsokról, amelyek megindulnak s nem közömbös, hogy hogyan és hova. Nem közömbös, mert nem csak egyéni vonatkozásúak, hanem nemzedékek társadalmi rétegeit fogják magukkal vinni vagy — nem vinni — jó vagy rossz irányba!

Mikor az egyetemre jöttem (öt, hat évvel az érettségi után), többek között bizonyos kíváncsiság is űzött. Kíváncsiság: hogy milyen is az a társaság, amelyikből az úgynevezett „vezető rétegnek” kell kialakulni. Milyen a gondolkodásmódja, felfogása — egyrészt; másrészt viszont: mik azok a külső, az egyéntől független, s ezért kényszerítő anyagi erők, amelyek ezt — a nemzet életében tagadhatatlanul legmagasabb hivatású — réteget alakítják és aztán — nem utolsó sorban milvenek azok az irányítások, amelyek intézményesen gondoskodnak e fontos hivatások célszerű kialakításáról, kifejtéséről és öntudatosításáról.

Többéves és egész közről való megfigyelés alapján szándékosság nélkül is lehetnének bárkinek is észrevételei. A szándékosság azonban kiszélesíti a megfigyelő látókörét, mélyíti és összefüggések után kutat. E sorok — szerényen bár, de mégis meg kell vallani, nem egy riportírónak hevenyészett s felvillanó meglátásai, hanem hosszú töprengések eredménye.

Tanárokról, a jövő nemzedék tanáraitól van szó, a többi hivatásokat csak érintve, összehasonlítás-ként. És: semmikép sem akarok általánosítani, csak arról beszélek, ami itt és most van. Hogy aztán máshol is így van, vagy nem így van, azt döntsek el mások.

Tehát: egyéni-lélektani adottságok, külső — anyagi hatóerők — intézményes irányítások: ez a három főszempontja e vizsgálódásoknak.

II.

Fiatalosnak, sokszor gyerekesnek tartjuk azt a versengést, amellyel egyik kar hallgatói a többiekét „lenézik” maguk után valók-

nak tudják. Pedig nem egészen így van. Nagyon jól tudjuk a lélektanból s főként saját megfigyeléseinkből, hogy dologról, emberekről, való felfogásunk, nézeteink, velük szemben való állásfoglalásunk, rokon — vagy ellenszenvünk: mindezek nagyon messzire nyúlnak vissza, sokszor a legmesszebb gyermekkorra. Ezt jelenti a környezet nevelőhatása. Furcsa lélektan volna az, amelyik éppen csak az egyetemi évek benyomásait akarná kiktörölni a későbbi egyéniség-személyiség együttes képéből. A szóban-forgó érzelmi állásfoglalások, kölcsönös értékelések pedig, nagyon is és állandóan végigkísérik azt a négy-öt-hat egyetemi évet. És tévedés volna azt mondani, hogy ez csak tréfa! A csomagolás: tréfa, de van benne egy kis méreg, egy kis fulánk, mint a csipős élcek mosolygó visszavágásaiban: finomabban, de biztosabban öl, mint a gyilok. Nem egészen, nem egyszerre, csak részletekben: lélektani törvények szerint.

Határozottan körvonalazva tehát ez a helyzet: Legsúlyosabbnak, legelőkelőbbnek, tiszteletrebecsülésre legméltóbbnak, társadalmilag leginkább mérlegelendőnek tudja magát az orvostanhallgató, — ahol van: — esetleg a műegyetemi hallgató, közben vannak a természettudományok hallgatói és a végén vitatkozik a jogász meg a bölcsész. Ez a sorrend a tanulmányi anyag nehézsége, modernsége, „előkelősége” szerint van, nem felejtve ki természetesen a kapott oklevéllel elérhető nagyobb anyagi, társadalmi előnyöket sem.

Ez a sorrend, helyesebben: rangrend a nem érdekelt közönség előtt is általában elfogadott. Ezt többnyire még az érdekeltek is elismerik, legalábbis annyiban, hogy: ez a közfelfogás.

Azonban természetes, hogy sem a jogász, sem a bölcsész nem tud megnyugodni a rangsornak e megállapításában. Azért, mert sem az anyagi és a társadalmi előnyök, sem a készületi idő különbsége nem döntheti el egy hivatás jellegét, fontosságát. Ezek is belejátszanak, de nem ezek az egyedüliek. Hát akkor mi? Az, amire legkevésbé szoktunk gondolni: egy hivatásnak a nemzet egészére gyakorolt hatása.

A társadalmi feljebbvalóság, az anyagi jólét, a fény, az előkelőség sokkal inkább érzékelhető, kézzelfogható, közvetlenebbül hat: megigéz s sokszor térde kényszerít; mint például az, hogy középiskoláink ifjúsága megkapta-e azt, amit a mai időknek megfelelően meg kellene kapnia; a tárgyi ismereteken — decilantio, coniugatio — logaritmus és differencialhányados bonvodalmain — túl kapott-e valami mást is, ami nemzeti, közösségi

szempontból ezeknél többet jelent a nagy átlagnak, annak a 70—80%-nak, amelyik nem kerül egyetemre.

De, azt se szoktuk kutatni, hogy az a tanár ezt a „többet” megadhatja-e, egyáltalán módjában van-e ez társadalmi, anyagi súlyánál: előkelőségénél (=tekintélyénél, ahogy régen és a szakirodalomban mondan szokták) fogva. Mert ha az ifjúság egymásközi versengését „fiatalosnak”, „gyerekesnek” szeretjük mondani, legyen szabad a legnagyobb tisztelettel felhívni az „öregek” figyelmét arra, hogy tévedésben vannak, ha netalán azt hiszik, hogy ma már „sajnos nincs tekintélytisztelt.” Mert higgyék meg, kérem, még ma is van ilyesmi! Csak nem úgy kell elképzelni, mint valami szakállas szemüveget, nádpálcával a kezében, mutatoujját figyelemzéstően az ég felé tartva! Ilyesmi nincs (t. i. tekintély alakjában nincs)! De igenis, lehet tekintély (micsoda változatosság!): egy jól szabott ruha, egy izléses nyakkendő (nagyon is egyéni tekintélyek, tagadhatatlan, de azok!); aztán valamivel magasabb fok: jó föllépés, testi-lelki kiegyensúlyozottság, alapos, széleskörű, de nem bogarászó tárgyi tudás és legmagasabb fok: öntudatos, meggyőződéses, magávalragadó egyéniség. Ez utóbbi mindenkit kielégít, még a nyakkendő-eszményképűeket is! Az ilyeneket még a Doktor Nagybecsi, a Bankigazgató Papa is befogadja a társaságba! (És majdnem azt mondtam, hogy ez a legnagyobb tekintélyalap! Talán nem is tévedtem volna! . . .)

III.

Most már csak az a kérdés, birtokában van-e s általában: lehet-e a tanár a ráhatás, a mai felfogás szerint értelmezett „tekintély” e nélkülözhetetlen eszközeinek. A válasz az, hogy: nincs. Az okok nagyon sokfélék, szétágazók. Az áttekinthetőség kedvéért mégis arra a három szempontra utalok, amiket e vizsgálódások elején jeleztem. Azonban ezek az okok, szempontok, csak papíron ilyen világosan szétválaszthatók, a valóságban nagyon-nagyon bonyolultak, egymásba szövődöttek.

Az okok főgyökere már onnan ered, hogy a tanárok általában nem a „magasabb társadalmi állású” családokból kerülnek ki. Ez magában véve még nem is volna baj.

A probléma ott szövődik, hogy mikor az a szerényebb múltú és környezetű tanárjelölt az egyetemnek „egyenjogú polgáraként” szembekegyel az „előkelőbb fakultások”, „előkelőbb polgáraival”, egyáltalán nem érzi az egyenrangúságot, minden egyenrangúság ellenére sem. Hangsúlyozom, hogy: nem érzi, mert amint kiviláglik, az egész